

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ

ΙΩΑΝΝΗΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΔΟΣ.

Πολλά καὶ ἀξιάκουστα πράγματα περιέχει ἡ σήμερον ἀναγνωσθεῖσα εὐαγγελικὴ ἱστορία· αὐτὴ ἀποδεικνύει φανερὰ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν θεὸν καὶ ἄνθρωπον· περιγράφει τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάβασιν,

καὶ τὴν πρόθυμον πίστιν, ἅμα δὲ καὶ τὸν ζῆλον τῆς Σαμαρείτιδος διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν συμπατριωτῶν αὐτῆς· διδάσκει πόσον πλούσιόν ἐστι τὸ νᾶμα τῆς θείας χάριτος, καὶ ποία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ προσκύνησις τοῦ θεοῦ, καὶ πόσῃ δυνάμει εἶχεν ὁ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ δεσποτικὸς λόγος. Ἀφιερῶσατε λοιπόν, χριστιανοί, προσεκτικὴν ἀκρόασιν, ἵνα, ἀκούσαντες ταῦτα τὰ ψυχοσωτήρια μαθήματα, ποτισθῆτε καὶ ὑμεῖς, καθὼς καὶ ἡ Σαμαρεῖτις, τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ἦγουν ὀδηγηθῆτε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας.

ἰωάν. 4, 5.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, λεγόμενῃ Σιχάρ πλησίον τοῦ χωρίου, ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Ἰσραηλῆται ἦσαν οἱ παλαιοὶ τῆς Σαμαρείας κάτοικοι· κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τῶν βασιλέων Ἀχαζ καὶ Ὡσηέ, αἰχμαλωτίσας αὐτοὺς ὁ Σαλμανασσάρ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων, μετόπισεν ἅπαντας εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Μηδίαν· συνάξας δὲ ἐκεῖθεν διάφορα ἔθνη ἀπέστειλεν αὐτὰ εἰς τὴν Σαμαρείαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἔθνη ταῦτα ἦσαν εἰδωλολάτραι, ἀπέστειλεν ὁ θεὸς λέοντας, οἵτινες ἀπέκτεινον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο μαθὼν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων ἀπέστειλεν εἰς τὴν Σαμαρείαν ἓνα τῶν αἰχμαλώτων ἱερέων τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἵνα διδάσκη τὰ ἐκεῖ ζῶντα ἔθνη τὴν Ἰουδαϊκὴν πίστιν. Ὄθεν ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἐκείνου διδαχθέντα, ἐπίστευον μὲν τὸν ἀληθινὸν θεόν, ἐλάτρευον ὁμῶς καὶ

τοῖς γλυπτοῖς « Καὶ ἦσαν τὰ ἔθνη ταῦτα, λέγει ἡ θεία γραφή, φοβούμενοι τὸν Κύριον, καὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ἦσαν δουλεύοντες ». Ὑστερον δὲ ἐπιστρέψαντες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἱ Ἰουδαῖοι, ὠνόμαζον μὲν τὰ ἔθνη ταῦτα Σαμαρείτας, ὡς κατοικοῦντας τὴν Σαμαρείαν, ἣτις ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ ὄρους Σομόρ· ἀπεστρέφοντο δὲ αὐτοὺς ὡς ἐθνικοὺς καὶ ἀλλοφύλους. Οὗτοι οἱ Σαμαρεῖται μόνῃ τὴν πεντάβιβλον τοῦ Μωϋσέως δεχόμενοι, τὰ δὲ λοιπὰ τῆς θείας γραφῆς βιβλία ἀποσρεφόμενοι, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰακώβ. Σημειῶσαι δέ, ὅτι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν παρήγγειλεν, ἵνα μὴ ὑπάγωσιν εἰς τὰς πόλεις τῶν Σαμαρειτῶν « Καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε », ἀλλ' ἵνα προτιμήσωσι τοὺς Ἰσραηλίτας· « Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ »· οὕτω δὲ κατέστησεν αὐτοὺς ἀναπολογήτους, ὡς προτιμηθέντας τῶν ἐθνῶν, καὶ ὁμῶς καταφρονήσαντας τῆς εὐσεβείας τὸ κήρυγμα. Αὐτὸς δὲ ὁ παγκόσμιος σωτήρ, ἵνα δείξῃ, ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον σῶσαι πάντας ἐπίσης, καὶ Ἰσραηλίτας καὶ ἐθνικοὺς, ἔρχεται εἰς μίαν πόλιν τῆς Σαμαρείας, ὀνομαζομένην Σιχάρ. Αὕτῃ ἡ πόλις ἔκειτο πλησίον τοῦ τόπου ἐκείνου, ὃν οἱ μὲν υἱοὶ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ ἐκληρονόμησαν, φονεύσαντες τοὺς Συχεμίτας διὰ τὴν παρθενοφθορίαν τῆς ἀδελφῆς αὐτῶν τῆς Δείνας· ὁ δὲ πατριάρχης Ἰακώβ ἔδωκεν αὐτῷ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ Ἰωσήφ. Ἐρχεται λοιπὸν ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν πόλιν Σιχάρ.

4. Βασίλ. 17, 41.

ἰωάν. 4, 5. τῆς εἰς τὸ κατὰ ἰωάν. Σειρ.

Ματ. 10 5.

Γεν. 34, 25, 29.

αὐτ. 48, 22.

Ἰωάν. 4, 6.

Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς, κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

αὐτ. 11.

Πηγὴν ὀνομάζει τὸ φρέαρ, καθὼς ἡ Σαμαρειτίτις κατωτέρω λέγει· «Κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ». Ἐκεῖ, ἤγουν εἰς τὴν Σιχάρ, ἦν τὸ φρέαρ τὸ λεγόμενον πηγή τοῦ Ἰακώβ, ἢ καθότι ὁ Ἰακώβ ἀκοδόμησεν αὐτό, ἢ καθότι ἔκειτο ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν ἠγόρασεν ἀπὸ τοῦ Ἑμμῶρ τοῦ πατρὸς Συχέμ, καὶ ἄρχοντος τῶν Σικίμων. Ἐκεῖ οὖν ὁ Κύριος Ἰησοῦς, κεκοπιασμένος ὢν, ἐκάθισε. Δύο δὲ εἰσι τοῦ κόπου τὰ αἴτια, ἡ ὁδοιπορία καὶ ἡ καῦσις· «Κεκοπιακῶς, λέγει, ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, εἶτα προστίθησιν, ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη», ἤγουν κατὰ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας. Ἡ δὲ ὁδοιπορία καὶ ὁ κόπος διδάσκουσιν ἡμᾶς πρῶτον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός ἐστι τέλειος ἄνθρωπος· διότι πᾶς ἄνθρωπος μετὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ καῦσιν αἰσθάνεται κόπον, καὶ ζητεῖ κάθισμα πρὸς ἀνάπαυσιν· δεύτερον δέ, ὅτι ὁ σωτὴρ ἡμῶν πεζὸς ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας περιεπάτει, ζητῶν τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ καὶ τὸ «ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ» τὴν ἄκραν αὐτοῦ ταπεινώσιν σημαίνει· διότι ἐκάθισεν οὐχὶ εἰς εὐτρεπισμένον καὶ ἐστρωμένον, ἀλλ' εἰς ἀπέριττον καὶ τὸν τυχόντα ἐπὶ τῆς πηγῆς τόπον. Ταῦτα δὲ καταισχύνουσι τὴν ὑπερφάνειαν ἡμῶν· διότι ὁ μὲν Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς πεζὸς περιεπάτει ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς καύσεως, καὶ ἐκαθέζετο ὅπως ἔτυχεν·

Γεν. 33, 19.

ἡμεῖς δὲ ζητοῦμεν ἵππους καὶ ἀμάξας, καὶ παρατηροῦμεν τὰς ὥρας, καὶ περιβλεπομεν τὸν τόπον τοῦ καθίσματος· καὶ ὁ μὲν Κύριος καὶ κόπον καὶ ὁδοιπορίαν ὑπέμεινε διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν δούλων αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ οὐδὲ μικρὰν ἐνόχλησιν ὑποφέρομεν διὰ βοήθειαν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. Ἐκεῖ οὖν ἐκάθισεν ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης, καὶ ἰδοὺ

Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσαι ὕδωρ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· ὁὐκ οὐκ μοι πιεῖν. Ἰωάν. 4, 7.

Κατὰ τύχην ἄρα ἔρχεται ἡ γυνὴ ἐκείνην τὴν ὥραν, ἵνα ἀντλήσῃ τὸ ὕδωρ οὐχὶ ἀλλὰ κατὰ θεῖαν νεῦσιν καὶ οἰκονομίαν· διότι, ἐκεῖ ἐλθοῦσα, εὔρε τὴν σωτηρίαν· ἡ δὲ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ κατὰ τύχην γίνεται οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν καὶ ἀντίληψιν. Καθὼς δὲ ὁ μὲν Ζακχαῖος εὔρε τὴν σωτηρίαν, ἀναβὰς κατὰ θεῖαν οἰκονομίαν εἰς τὴν συκομωρέαν, ὁ δὲ Ματθαῖος κατήμενος ἐπὶ τὸ τελώνιον, ὁ δὲ Ναθαναὴλ ἰστάμενος ὑπὸ τὴν συκῆν, ὁ δὲ Ἀνδρέας καὶ ὁ Πέτρος βάλλοντες τὸ ἀμφίβληττρον εἰς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ἡ Σαμαρειτίτις, ἐλθοῦσα τότε εἰς τὸ φρέαρ, ἵνα ἀντλήσῃ ὕδωρ, εὔρεν ἐκεῖ τῆς ψυχῆς αὐτῆς τὸν σωτῆρα. Ἀρὰ γε δὲ σωματικῶς ἐδίψα, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτησεν ὕδωρ ἀπὸ τῆς Σαμαρειτίδος; Ἐδίψα ἴσως, ὡς ἄνθρωπος, μετὰ τὸν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς καύσεως περίπατον, ἐδύνατο ὁμως, ὡς θεός, εἰν ἡθελε, καὶ ἐκ πέτρας ἐξᾶσαι ὕδωρ, καθὼς ἐξήγαγεν αὐτὸ ἐν Ῥαφιδείν, καὶ χορτάσαι τὴν ἐξ 17, 4.

δίψαν αὐτοῦ, καθὼς ἐχόρτασε τότε τοὺς διψῶντας Ἰσραηλίτας· ζητεῖ ὅμως ὕδωρ παρὰ τῆς Σαμαρείτιδος ὁ φιλανθρωπότατος, ἵνα διὰ τοῦ ζητήματος τοῦ φθαρτοῦ ὕδατος ποτίσῃ αὐτὴν τὸ ἄφθαρτον τῆς θεογνωσίας νᾶμα, καὶ διδάξῃ, ὅτι διψᾷ καὶ ζητεῖ ὡς πολυεῦσπλαγχος πάντων τῶν ἀνθρώπων τὴν σωτηρίαν. Καὶ ὅτι μὲν ἐζήτησε, φανερόν· ὅτι δὲ ἐπιεν, ἄδηλον· καθότι ἐσιωπήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγελιστοῦ. Φαίνεται δέ, ὅτι μετὰ τῆς προθυμίας ἤρχισε τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, ὥστε οὐδὲ φαγεῖν ἤθελεν, ὅτε, ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἔφερον τροφάς.

Ἰωάν. 4, 8.

Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν.

Ἐζήτησε, λέγει, ὕδωρ παρὰ τῆς Σαμαρείτιδος ὁ Ἰησοῦς· ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ οὐκ ἦσαν παρόντες, ἀλλ' ἐπορεύθησαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἀγοράσωσι τροφάς· τίνα δὲ ἀνάγκην εἶχεν ἀγοράζειν τροφάς ἐκεῖνος, ὅστις ἄλλοτε μὲν διὰ πέντε ἄρτων πεντακισχιλίους, ἐχόρτασεν, ἄλλοτε δὲ δι' ἄρτων ἐπτὰ ἐθρέψε τετρακισχιλίους ἄνδρας χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων; Θέλων ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς πληροφορησαί πάντας, ὅτι ἦν τέλειος θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, πότε μὲν ἐδείκνυε τὴν δύναμιν τῆς θεότητος αὐτοῦ, τελῶν τὰ παράδοξα καὶ ἐξαισία θαύματα, πότε δὲ πάλιν ἐπραττε πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπότητος, ἡγουν τροφὰς ἠγόραζε, καὶ συγκαθήμενος τοῖς ἄλλοις ἔτρωγε, καὶ κεκοπιακῶς ἐπὶ τῇ πηγῇ ἐκαθέζετο, καὶ

Ματ. 14, 17, 20, 21.
αὐτ. 15, 6, 37, 38.

διψῶν ἐζήτηε ὕδωρ ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, δός μοι, λέγων, πιεῖν.

Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις· πῶς σύ, Ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὕσης γυναικὸς Σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.

Πόθεν ἐγνώρισεν ἡ Σαμαρεῖτις, ὅτι Ἰουδαῖός ἐστιν ὁ Κύριος; ἐκ τῆς φωνῆς καὶ προφορᾶς, καθὼς καὶ οἱ ἄνδρες Γαλαδ ἐγνώρισαν τοὺς Εὐφραθίτας, καὶ οἱ ἐστῶτες ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἀρχιερέως τὸν Πέτρον. Τοῦτο δὲ γνωρίσασα, ἐθαύμασεν, ὅτε ἤκουσεν, ὅτι ζητεῖ παρ' αὐτῆς ὕδωρ. Πῶς, εἶπε, σύ, Ἰουδαῖος ὢν, » ζητεῖς πιεῖν ὕδωρ παρ' ἐμοῦ, ἡτις εἰμι » Σαμαρεῖτις; » Καὶ ταῦτα μὲν εἶπεν ἡ γυνή· ὁ δὲ εὐαγγελιστὴς προσέθηκε τὴν αἰτίαν τοῦ ἐρωτήματος αὐτῆς, λέγων· ταῦτα εἶπεν ἡ γυνή, διότι οἱ Ἰουδαῖοι οὐδὲ συναμιγνυνται, οὐδὲ συναναστρέφονται τοῖς Σαμαρείταις. Κατὰ νόμον δ' ἄρά γε ἐποιοῦν τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι ἢ διὰ συνήθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν; ἀπηγόρευεν ἀληθῶς ὁ νόμος τοῖς Ἰουδαίοις τὴν συναναστροφὴν μετὰ τῶν ἐθνικῶν, καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν γάμους. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐθνικούς νομίζοντες τοὺς Σαμαρείτας, ὡς ἐκ τῶν Ἀσσυρίων καταγομένους, καὶ τῶν εἰδώλων προσκυνητάς, ἀπεστρέφοντο αὐτούς, καὶ ἔφευγον τὴν συγκαινωνίαν αὐτῶν καὶ τὴν τούτων συναναστροφὴν· Ἐπειδὴ οὖν ὁ νόμος ἀπηγόρευε τὴν συναναστροφὴν τῶν ἐθνῶν, πῶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὠμίλησε μετὰ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτῆς ὕ-

Ἰωάν. 4, 9.

Κριτ. 12, 5.
Ματ. 26, 73.

Λευίτ. 20, 24.
Ἰησοῦς 23, 12, 13.

δωρ; ὁ νόμος ἀπηγόρευε τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις, ἵνα μὴ μάθωσι τὰ ἔργα τῶν ἐθνικῶν, καὶ λατρεύσωσι τοῖς θεοῖς αὐτῶν, καθὼς πολλάκις συνέβη· « Ἐμίγησαν γάρ, » λέγει ὁ προφήτης, ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ » ἔμαθον τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐδούλευσαν » τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ». ὁ δὲ θεάνθρωπος, συναναστροφόμενος μετὰ τῶν ἐθνικῶν, οὐκ ἐμάνθανε τὰ ἔργα αὐτῶν, ἀλλὰ, διδάσκων αὐτοὺς τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ, ἐπέστρεφεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν· διὸ οὐ παρέδαινε τὸν νόμον, ἀλλ' ἐπλήρου τοῦ νόμου τὸν σκοπόν. Περὶ δὲ τούτου αὐτὸς ὁ Κύριος ἀπεκρίθη πρὸς τὴν γυναῖκα·

Ἰωάν. 4, 10. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτῇ· Εἰ ἦδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν.

Ἐὰν ἐγνώριζες, λέγει, τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστὶν ἐκεῖνος, ὅστις ζητεῖσαι ὕδωρ, ἐσιώπας τοῦ νόμου τὰ παρατηρήματα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐζήτηεις, καὶ ἐλάβδανες ὕδωρ ζῶν. Ποία δὲ ἐστὶν ἡ δωρεὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ποῖον τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; δωρεὰν τοῦ θεοῦ ὠνόμασεν ὁ θεηγόρος ἀπόστολος τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν καὶ ἐνανθρώπισιν καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ παρουσίαν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ αὐτοῦ· « Ἐπε- » φάνη, λέγει, ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις ». τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ζῶν ἐστὶν ἐκεῖνο, περὶ οὗ ὁ Ἡσαίας ἔλε- » γεν· « Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης » ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου ». Τί δὲ ἐστὶ τοῦτο τὸ ὕδωρ ἐξήγησεν ὁ αὐτὸς εὐαγγε-

λιστῆς Ἰωάννης· διότι, ὅταν ἔγραψεν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν « Ὁ πιστεύων εἰς ^{Ἰωάν. 7, 38.} ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς » κοιλίας αὐτοῦ ῥέσουσιν ὕδατος ζῶντος », τότε προσέθηκε τὴν ἑρμηνείαν τοῦ ὕδατος τοῦ ζῶντος, λέγων « Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ ^{αὐτ. 39.} τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ » πιστεύοντες εἰς αὐτόν ». Ἐπειδὴ δὲ « πάντες οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάν- ^{Ματθ. 11, 13.} νου προσφῆτευσαν· τέλος δὲ νόμου Χρι- » στός· ὁ δὲ νόμος παιδαγωγὸς γέγονεν ^{Ῥωμ. 10, 4.} εἰς Χριστόν· ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, ^{Γαλ. 3, 24, 25.} οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμην ». διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Κύριος τῇ Σαμαρείτιδι, ἐὰν ἐγνώριζες ποία ἡ χάρις τῆς ἐμῆς παρουσίας, ἔβλεπες, ὅτι αὐτὴ ἔπαυσε τοῦ παλαιοῦ νόμου τὰ παρατηρήματα, μεταδίδεται δὲ ἐπίσης καὶ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς Σαμαρείταις, καὶ εἰς πάντα τῆς γῆς τὰ ἔθνη· ἐὰν ἐγνώριζες, ὅτι ἐγὼ ὁ λέγων σοι δός μοι πιεῖν εἰμι ὁ σαρκιωθεὶς υἱὸς τοῦ θεοῦ καὶ ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου, σὺ ἐζήτηεις παρ' ἐμοῦ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ἤγουν τὴν ζωοποιὸν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος, καὶ ἐλάβδανες αὐτὴν παρ' ἐμοῦ. Ἐλάλησε δὲ ἀλληγορικῶς πρὸς τὴν γυναῖκα ὁ κύριος, ἵνα μὴ, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰπὼν ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Χριστὸς ὁ Μεσίας, σκανδαλισθῆ, καὶ νομίση αὐτόν ἀνθρωπον ὑπερήφανον καὶ καυχηματίαν· αὐτὴ δὲ ἀκούσασα, καὶ μὴ δυνηθεῖσα κατανοῆσαι τῶν λεγομένων τὸ νόημα, ἀποκρίνεται οὕτω·

Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε, οὐ- ^{Ἰωάν. 4, 11.} τε ἀντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ

12. ἔστι βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Χρουσ. εἰς τὸ 26, κ. τῆς γεν. Γεν. 21, 19.

αὐτ. 26, 19.

Ἐξ αὐτοῦ ὕδωρ ζῶν ὠνόμασεν ὁ Μωϋσῆς τὸ κάτωθεν ἀναβλύζον· διότι περὶ μὲν τῆς Ἄγαρ εἶπε «Καὶ εἶδε φρέαρ ὕδατος ζῶντος», περὶ δὲ τῶν παιδῶν τοῦ Ἰσαάκ «καὶ εὖρον ἐκεῖ φρέαρ ὕδατος ζῶντος». Ἐκ τούτων δὲ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων τῆς Σαμαρείτιδος φανερόν ἐστιν, ὅτι αὐτὴ, ζῶν ὕδωρ λέγουσα, τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος ἐνόησε πατέρα δὲ εἶπε τὸν Ἰακώβ, ἢ ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ τῆς Σαμαρείας οἰκῆτορες ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ἰακώβ, ἢ ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀσσύριοι, οἱ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Σαμάρειαν κατοικήσαντες, τοῦ καιροῦ προϊόντος, ἐνόμιζον ἑαυτοὺς διὰ τὸ ὁμόπιστον ἀπογόνους τοῦ Ἰακώβ. Καὶ τὴν μὲν καθαρότητα τοῦ ὕδατος τοῦ ἐν τῷ φρέατι τοῦ Ἰακώβ παρέστησεν, εἰποῦσα, ὅτι ὁ πατριάρχης Ἰακώβ καὶ οἱ τούτου υἱοὶ ἐπιον ἐξ αὐτοῦ, τὴν δὲ πλουσιότητα, εἰποῦσα, ὅτι καὶ τὰ ζῶα αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος ἐπότιζεν ὁ πατριάρχης. Βλέπε δέ, ὅτι ἡ Σαμαρείτις ἔπαθεν ἐκεῖνο, ὅπερ καὶ ὁ Νικόδημος, ὅτε ἤκουσε τὸν

Ἰωάν. 3, 3. Κύριον λέγοντα· « Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, » ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται » ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ »· καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔπαθον οἱ θεοὶ ἀπόστολοι, αὐτ. 11, 11. Ἰωάν. 4, 32. ὅτε ἤκουσαν τὸ « Δάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν » κεκοιμήται » καὶ τὸ « ἐγὼ βρωσιν ἔχω

» φαγεῖν »· ἤγουν οὐδόλως κατενόησε τὸ τί ἔλεγε πρὸς αὐτὴν ὁ Κύριος· διότι ὁ μὲν Κύριος Ἰησοῦς ἐλάλει πρὸς αὐτὴν περὶ τῆς χάριτος τοῦ παναγίου πνεύματος· ἐκεῖνη δέ, νομίζουσα ὅτι λαλεῖ περὶ ὑλικοῦ καὶ φθαρτοῦ ὕδατος, ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπε· Κύριε, σὺ ἄντλημα οὐκ ἔχεις, ἵνα ἀντλήσῃς ὕδωρ, τὸ δὲ φρέαρ τοῦτο ἔστι βαθύ· πόθεν λοιπὸν ἔχεις τὸ ἀναβλυστικὸν ὕδωρ; μὴπως σὺ ὑπάρχεις ἰσχυρότερος καὶ ἐπιτηδειότερος τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὅστις κατεσκεύασε, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν τοῦτο τὸ φρέαρ, ἔπιε δὲ ἐκ τούτου καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ ζῶα αὐτοῦ; Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴ οὐκ ἐδυνήθη κατανοῆσαι τὸ νόημα τῶν λόγων, ἄρχεται ὁ Κύριος τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν οὕτως·

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν Ἰωάν. 4, 13. αὐτῇ· πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν· ὃς δ' ἂν πῖνῃ 14. ἐκ τοῦ ὕδατος, οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ, ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Τὰ λόγια ταῦτα φαίνονται μὲν, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἀπόκρισις πρὸς τὸ ζήτημα τῆς γυναικός· διὰ τούτων ὁμῶς τῶν λόγων ἀπεκρίθη ὁ θεάνθρωπος θεοπρεπέστατα· ἐὰν ἔλεγε, ναί, μείζων εἰμὶ τοῦ Ἰακώβ, αὐτὴ, διὰ τὴν μεγάλην περὶ τοῦ Ἰακώβ ὑπόληψιν, ἐταράττετο εὐθύς, καὶ ἀπεσρέφετο αὐτόν, ὡς υπερήφανον· εἰπὼν δὲ ὅτι,

ὅστις πίνει ἀπὸ τούτου τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰακώβ, πάλιν διψᾷ, ἀλλ' ὅστις πίνει ἐκ τοῦ ὕδατος, ὃ ἐγὼ δώσω, οὐ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα τὸν ἄπαντα, ἔδειξεν, ὅτι τὸ ὕδωρ, ὃ δίδωσιν αὐτός, πολλῶ τιμιώτερόν ἐστι τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰακώβ. Εἰπὼν οὖν, ὅτι τὰ ἑαυτοῦ χαρίσματα εἰσι πολλῶ ὑπέρτερα τῶν τοῦ Ἰακώβ, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα, ἵνα συμπεράνη, ὅτι αὐτός ἐστὶ μείζων ἐκείνου. Τὸ ὕδωρ δέ, περὶ οὗ λαλεῖ ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος ἐστίν, ὡς ἀνωτέρω εἵπομεν ὅστις δὲ ἀξιοθῆ ταύτης τῆς χάριτος, οὐδέποτε διψᾷ τὴν γνῶσιν τῶν θείων μαθημάτων, οὐδὲ ἔχει χρεῖαν, ἵνα ἄλλος αὐτὸν διδάξῃ, ἀλλὰ γίνεται πηγὴ διδασκαλίας, ἥτις, ἀναπηγάζουσα καὶ πηδῶσα ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ποτίζει καὶ ὀδηγεῖ τοὺς ἀκούοντας πρὸς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ θεηγόροι ἀπόστολοι, εἰπῆνες, λαβόντες τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος, τοσοῦτον ἐφωτίσθησαν, ὥστε εἶχον πᾶσαν τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας τῶν θείων μυστηρίων, καθὼς ὁ θεάνθρωπος ὑπεσχέθη αὐτοῖς, λέγων « Ὅταν δὲ ἔλθῃ » ἐκείνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν » ἐγένοντο δὲ καὶ πηγαὶ τῶν θείων διδαγμάτων, καὶ ποτίσαντες πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τῆς θεογνωσίας τὰ νάματα, ὠδήγησαν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Ἀκούσασα δὲ ἡ Σαμαρεῖτις ταύτην τοῦ σωτήρος ἡμῶν τὴν ἀπόκρισιν οὐδὲ ἐθαύμασεν, οὐδὲ ἠπίστησεν, ἀλλ' ἐζήτησεν εὐθὺς τοῦτο τὸ ὕδωρ.

Ἰωάν. 16,
13.

Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. αὐτ. 4,
15.

Πάλιν ἡ γυνὴ γήϊνα φρονεῖ! νομίζει φθαρτὸν καὶ γήϊνον, οὐχὶ δὲ ἀφθαρτον καὶ οὐράνιον τοῦ σωτήρος τὸ ὕδωρ· ὅθεν, δός μοι, λέγει, Κύριε, τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, καὶ ἔρχωμαι εἰς τοῦτον τὸν τόπον εἰς τὸ ἀντλεῖν ὕδωρ. Ἐπειδὴ λοιπὸν οὐδὲ ταῦτα τὰ λόγια ἴσχυσαν ἀναβιβάσαι τὸν νοῦν αὐτῆς εἰς τὰ ὑψηλότερα νοήματα, δι' ἄλλου τρόπου ὁ φιλανθρωπότητος ἐφέλκει αὐτὴν πρὸς τὴν πίστιν.

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθέ ἐνθάδε. Ἰωάν. 4,
16.

Ἴδου ὁ ἄλλος τρόπος· κάλεσον, λέγει, τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθέ μετ' αὐτοῦ ὧδε. Βλέπει ὡς καρδιογνώστης, ὅτι ἐκείνη, τοῦτο ἀκούσασα, ἀποκριθῆσεται, ὅτι οὐκ ἔχει ἄνδρα· αὐτὸς δέ, ἐκ τούτου ἀφορμὴν λαβὼν, καὶ δηλοποιήσας τὰ ἀπόκρυφα αὐτῆς ἔργα, καὶ δείξας ἑαυτὸν κρυφιογνώστην, διὰ τούτου ἐφελκύσει αὐτὴν εἰς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν· τοῦτο δὲ καὶ γέγονε· διότι

Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν οὐκ ἔχω ἄνδρα· Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες· καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἐστὶ σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας. Ἰωάν. 4,
17.

16.

Ἄνθρωπον ἀπλοῦν ἐνόμισε τὸν θεάνθρωπον ἢ Σαμαρεῖτις· ὅθεν ἤλπισεν, ὅτι δύναται κρύψαι ἀπ' αὐτοῦ τὰ ἑαυτῆς παραπτώματα· ὁ δὲ φιλανθρωπότατος θεὸς διὰ γλυκυτάτου τρόπου ἐλέγχει καὶ τὸ ψεῦδος αὐτῆς καὶ τὴν ἀνομίαν, λέγων ὀρθῶς ἀπεκρίθης, ὅτι οὐκ ἔχω ἄνδρα ἀλήθειαν εἶπας· διότι πέντε ἄνδρας ἔλαβες, καὶ ἐκείνον δέ, ὃν ἔχεις κατὰ τὸ παρόν, οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ. Καὶ ὅτι μὲν ὁ ἔσχατος οὗτος ἀνὴρ τῆς Σαμαρείτιδος ἦν παράνομος, φανερόν ἐστιν, ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Κύριος, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνὴρ· περὶ δὲ τῶν πέντε τῶν πρώτων ἀπορία ἐστὶ, νόμιμοι δηλαδὴ ἦσαν ἢ ἄνομοι. Ἀκούσασα δὲ ἡ Σαμαρεῖτις τὰ ἀπόκρυφα αὐτῆς, προφήτην ἐνόμισε τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή· Κύριε θεωρῶ, ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τούτῳ τῷ ὄρει προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

Δύο ὄρη ἦσαν κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Ἱεριχώ, τὸ Γαριζὶν καὶ τὸ Γαϊβάλ· καὶ ἐπάνω μὲν τοῦ Γαριζὶν ἀνεγίνωσκον οἱ Ἰουδαῖοι τὰς εὐλογίας, ἐπάνω δὲ τοῦ Γαϊβάλ τὰς κατάρας· « Καὶ δώσεις, » λέγει ὁ θεός, τὴν εὐλογίαν ἐπ' ὄρος Γαριζὶν, καὶ τὴν κατάραν ἐπ' ὄρος Γαϊβάλ. » Ἐκ τούτου λαβόντες ἀφορμὴν οἱ Σαμαρεῖται προσεκύνουσιν εἰς τὸ ὄρος τὸ Γαριζὶν, ἐπειδὴ ἦν ὄρος εὐλογίας· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εὐλόγως ἔλεγον, ὅτι τόπος προσκυνήσεως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· διότι νόμος ἔλεγε·

(ΚΥΡΙΑΚ. ΕΥΑΓΓΕΛ. ΤΟΜ. Α.)

« Πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἀνεπέγκης τὰ ὀλοκαυτώματά σου ἐν παντὶ τόπῳ, οὐ ἐὰν ἴδῃς, ἀλλ' ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξῃται Κύριος ὁ θεός σου αὐτόν, ἐν μιᾷ τῶν φυλῶν σου, ἐκεῖ ποιήσεις πάντα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι σοι σήμερον. » Βλέπε δὲ πῶς ἡ Σαμαρεῖτις, γνωρίσασα, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς Ἰουδαῖός ἐστι καὶ προφήτης, καὶ μὴ ἐρωτᾷ, ἐρώτημα ὅμως προβάλλει εἰς αὐτόν περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ Σαμαρειτῶν διὰ τὸν τόπον τῆς προσκυνήσεως· οἱ πατέρες ἡμῶν, λέγει, (πατέρας ὀνομάζουσα τοὺς προγενεστέρους Σαμαρείτας,) προσεκύνησαν, ἠγουν προσηύχοντο καὶ προσέφερον τὰς θυσίας αὐτῶν εἰς τοῦτο τὸ ὄρος· ὑμεῖς δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγετε, ὅτι ὁ τόπος τῆς προσκυνήσεως εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Ταῦτα δὲ εἰποῦσα, περιέμενε τοῦ Κυρίου τὴν ἀπόκρισιν, ἵνα μάθῃ ποῖος ὁ ἀληθὴς καὶ ἀρμόδιος τόπος τῆς προσκυνήσεως. Ὅθεν

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

Ποία ἐστὶν ἡ ἐρχομένη ὥρα; ὁ καιρὸς ἐστὶν, ἐν ᾧ καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τὰ τῶν Σαμαρειτῶν προσκυνήματα ἔμελλον ἐρημωθῆναι· ἡ ὥρα ἐστὶν ὁ καιρὸς τῆς εἰς τὸν κόσμον παρουσίας αὐτοῦ καὶ θείας ἐπιφανείας, ἣτις κατήγγησε τοῦ νόμου τὰ παρατηρήματα, καὶ ἔδειξεν, ὅτι πᾶς τόπος ἀρμόδιός ἐστι πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ προσκύνησιν· διότι καὶ κατωτέρω λέγει « Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστὶν. »

Ἰωάν. 4,
19, 20.

Δευτ. 12,
13, 14.

Ἰωάν. 4,
21.

Δευτ. 11,
29.
ὄρα τὸ ὄρος τὸ Ἱερουσαλήμ. Πρὸς τὸ ὄρος τὸ Γαριζὶν, καὶ τὸ ὄρος τὸ Γαϊβάλ.
Δευτ. 11, τοῦ
Δευτ. 11, τοῦ
εἰς τὴν ἑλλ.
Σειράν.

Ἰωάν. 4,
23.

Ἄλλὰ διὰ τί εἶπεν, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῆς παρουσίας αὐτοῦ οὔτε εἰς τὸ ὄρος τῶν Σαμαρειτῶν, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα προσκυνήσουσιν οἱ ἄνθρωποι; Πάντες οἱ εἰς αὐτὸν πιστεύοντες, καὶ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ εἰς τὴν Σαμάρειαν, καὶ εἰς πάντα τόπον προσκυνοῦσι καὶ προσεύχονται καὶ προσφέρουσι τὰς ἀναιμάκτους λατρείας τῷ θεῷ. Τίνα λοιπὸν ἔννοιαν ἔχουσι τοῦ Κυρίου τὰ λόγια; τὴν γνώμην τῶν Σαμαρειτῶν καὶ Ἰουδαίων καταργεῖ ὁ σωτὴρ, καὶ καταγγέλλει τὴν παῦσιν τῶν νομικῶν καὶ σκιδῶν θυσιῶν, καὶ διορίζει τὴν ἀληθινὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν. Οὔτε εἰς τὸ ὄρος τοῦτο, λέγει, οὔτε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα προσκυνήσετε, στοχαζόμενοι, ὅτι μόνοι αὐτοὶ οἱ τόποι εἰσὶν ἀρμόδιοι πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ προσκύνησιν. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς ἀποκρίσεως ταύτης περὶ τοῦ τόπου τῆς προσκυνήσεως ἐλάλησεν ὁ Κύριος, ἐφεξῆς καὶ περὶ τοῦ προσκυνουμένου ὁμιλεῖ, λέγων·

Ἰωάν. 4.
22.

Ἦμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἶδατε, ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἶδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν.

4. Βασ. 17.
26.

αὐτ. 41.

Πῶς; οἱ μὲν Σαμαρεῖται προσεκύουν θεὸν ἀγνώριστον, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι θεὸν γνωστόν; οἱ Σαμαρεῖται ἐπίστευον τὸν θεὸν τοπικὸν καὶ μερικόν, καθὼς καὶ οἱ Ἀσσυριοὶ, οἵτινες ἔλεγον τῷ βασιλεῖ αὐτῶν· «Τὰ ἔθνη, ἃ ἀπώκισας καὶ ἀντεκάθισας ἐν πόλεσι Σαμαρείας, οὐκ ἔγνωσαν τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ τῆς γῆς»· πρὸς τούτοις οἱ Σαμαρεῖται μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἐλάτρευον καὶ τοῖς εἰδώλοις· «Καὶ ἦσαν,» λέγει, τὰ ἔθνη ταῦτα φοβούμενοι τὸν

» Κύριον, καὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ἦσαν » δουλεύοντες »· διὰ τοῦτο λοιπὸν εἶπεν ὁ Κύριος, ὅτι οὐ γνωρίζουσι τί προσκυνοῦσιν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπερίγραπτον, καὶ ἀπερίοριστον, καὶ Κύριον πάσης τῆς κτίσεως ἐγνώριζον τὸν θεόν, καὶ αὐτῷ μόνῳ τὰς λατρείας προσέφερον· προσέτι δὲ τὰ βιβλία τῶν προφητῶν δεχόμενοι, οὐ μόνον τὸν θεὸν καὶ πατέρα ἐγνώριζον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἐδιδάσκοντο· ταύτης δὲ τῆς γνώσεως ἐστέρημένοι ἦσαν οἱ Σαμαρεῖται, ἐπειδὴ ἀπεστρέφοντο τῶν προφητῶν τὰ βιβλία. Καὶ μὴ θαυμάσης, εἰς ὃν ὁ Χριστός, ὁ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως ὡς θεὸς ἀληθινὸς προσκυνούμενος καὶ λατρευόμενος, καὶ μηδένα αὐτὸς προσκυνῶν, συγκαταριθμῆ ἑαυτὸν τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ λέγει πληθυντικῶς· «Ἦμεῖς προσκυνοῦμεν»· ἐπειδὴ καλῶς ὡς Ἰουδαῖος κατὰ τὴν ὑπόληψιν τῆς Σαμαρείτιδος, ὁμιλεῖ ὡς ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ ὡς θεός· ὡς ἄνθρωπος δὲ καὶ προσεκύνει τῷ θεῷ καὶ πατρὶ, καὶ πρεσβεύει δὲ ὑπὲρ ἡμῶν· «Χριστός,» ^{Ρωμ. 8, 34.} λέγει ὁ θεσπέσιος Παῦλος, ὁ ἀποθανών, » μᾶλλον δὲ καὶ ἐγεθθεις, ὃς καὶ ἐντυγχάνει » ὑπὲρ ἡμῶν »· Ἐδίδαξε δὲ, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ σωτὴρ καὶ λυτρωτὴς παντός τοῦ κόσμου ἐκ τῆς φυλῆς ἀνέτειλε τοῦ Ἰούδα· διότι ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἡ ἀγία παρθένος καὶ θεοτόκος Μαριάμ, ἐξ ἧς σάρκα λαβὼν ἐγεννήθη, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λαβὶδ κατήγετο. Λαλήσας οὖν ὁ Κύριος περὶ τοῦ τόπου τῆς προσκυνήσεως καὶ τοῦ προσκυνουμένου θεοῦ, διδάσκει καὶ περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ προσκυνεῖται ὁ θεός, λέγων·

ἰωάν. 4,
23.

Ἄλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ πρόσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

Τὸ μὲν « ἔρχεται ὥρα » σημαίνει καιρὸν μέλλοντα· ἔρχεται, λέγει, καιρὸς, ὅταν καταργηθῶσι τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν Σαμαρείᾳ πρόσκυνήματα, καὶ ἀπλωθῇ τῆς πίστεως τὸ κήρυγμα· τὸ δὲ « καὶ νῦν ἐστὶ » δηλοῖ χρόνον ἐνεστῶτα· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον, λέγει, τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ἐγὼ λαλῶ καὶ διδάσκω, καιρὸς ἀρμόδιός ἐστιν, ἵνα πρόσκυνῶσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Τίνας δὲ οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί; οἱ εἰς αὐτόν πιστεύοντες· διότι τῶν μὲν Σαμαρειτῶν ἢ πρόσκυνησις ἠπατημένη ἦν καὶ σφαλῆρα, τῶν δὲ Ἰουδαίων τυπικὴ καὶ σκιάδης, τῶν χριστιανῶν δὲ ἐστὶν ἡ τελεία καὶ ἀληθής. Αὐτοὶ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντές εἰσιν οἱ ἀληθινοὶ πρόσκυνηταί, οἵτινες προσκυνοῦσι τῷ θεῷ καὶ πατρὶ « ἐν πνεύματι », ἤγουν διὰ τῆς ἀναβάσεως τοῦ νοός καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν θεόν, « καὶ ἀληθείᾳ », τουτέστιν οὐχὶ διὰ τῶν τύπων καὶ ζωοθυσιῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν πραγμάτων, ἤγουν τῆς ἀληθοῦς τῶν θείων ἐντολῶν ἐργασίας, καὶ διὰ τῆς τῶν ἀληθινῶν μυστηρίων τελετῆς καὶ μεταλήψεως. Μήπως δὲ τὸ μὲν « ἐν πνεύματι » σημαίνει τὴν ἀφιέρωσιν τοῦ νοός ἡμῶν εἰς τὸν θεόν, τὸ δὲ « καὶ ἀληθείᾳ » τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σώματος εἰς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν; σύνθετός ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ

σώματος· σύνθετος καὶ ἡ πρόσκυνησις ὑπὲρ αὐτοῦ γίνεται, ὅταν ὁ μὲν νοῦς ἀναβαίνη εἰς τὸν θεόν, τὸ δὲ σῶμα ὑπηρετῇ εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν. Διὰ τί δὲ τοιαύτην πρόσκυνησιν καὶ τοιούτους πρόσκυνητὰς ζητεῖ ὁ θεός; διότι

Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς πρόσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. ἰωάν. 4,
24.

Ὁ θεός ἐστὶν ἄυλος, ἀσώματος, ἀόρατος, ὁμοίως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦ ὁμοίου λοιπὸν λατρεύεται τὸ ὅμοιον. Ἡ ψυχὴ δέχεται τὰ ὀρθὰ δόγματα τῆς πίστεως, καὶ διὰ τῶν ὀρθῶν φρονημάτων δοξάζει τὸν θεόν· ὁ νοῦς συλλογίζεται τοῦ θεοῦ τὰ ἀόρατα, τὴν παντοδυναμίαν, τὴν ἀγαθότητα, τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἀγάπην, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ λοιπὰ αὐτῷ προσόντα, καὶ ὑμνολογεῖ τὴν ἀπειρον αὐτοῦ μεγαλειότητα· ὁ νοῦς στοχάζεται πόσον ἐστὶ τὸ πρὸς τὸν θεόν χρέος ἡμῶν, καὶ ποίας ἀμοιβῆς παρ' αὐτοῦ προσμένομεν, καὶ προσφέρει αὐτῷ τὴν λατρείαν καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀγίων ἀγγέλων, οἵτινες νοερῶς αὐτῷ λατρεύουσι, καὶ πνευματικῶς δοξολογοῦσι. Τοῦτο οὖν σημαίνει τὸ « ἐν πνεύματι », ἤγουν τὸ νοερῶς, ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς· καὶ αὐτὴ ἐστὶν ἡ ἀληθὴς λατρεία, ἣτις καὶ νοερὰ προσευχὴ λέγεται, καὶ μελέτη θεία, καὶ θεωρητικὴ ἀρετὴ καὶ πνευματικὴ θεωρία. Ἴνα δὲ μή τις νομίση, ὅτι μόνην τὴν νοερὰν λατρείαν ζητεῖ ὁ θεός, προσέθηκεν ὁ θεάνθρωπος τὸ « καὶ ἀληθείᾳ », ἵνα διδάξη, ὅτι ἡ πνευματικὴ λατρεία μετὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς

καθίστησι τοὺς ἀνθρώπους τελείους καὶ ἀληθινούς προσκυνητὰς τῆς αὐτοῦ θεότητος· διότι ἀλήθεια ἐστὶ πᾶσα ἀρετὴ κατὰ τὸ « Πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου ἀλήθεια », καὶ τὸ « ὁ νόμος σου ἀλήθεια ». Οὗτοι λοιπὸν εἰσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ τοῦ θεοῦ καὶ λάτραι, οἱ διὰ τῆς θεωρίας τὸν θεὸν λατρεύοντες, καὶ διὰ τῆς πράξεως αὐτὸν δοξάζοντες· οὗτοι εἰσιν οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταί, οἱ διὰ τῆς πρακτικῆς θεωρίας τῷ θεῷ δουλεύοντες. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν ἡ Σαμαρεῖτις, ἐγνώρισεν, ὅτι εἰσὶ λόγια θεῶν καὶ οὐχὶ ἀνθρώπινα· ὅθεν ἀπεκρίθη οὕτω·

Λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ· Οἶδα, ὅτι Μεσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

Ἐπειδὴ οἱ Σαμαρεῖται ἐδέχοντο τοῦ Μωϋσέως τὴν πεντάβιβλον, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἔγραψεν εἰς τὸ δευτερονόμιον· « Προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμέξ· ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ θεός σου· αὐτοῦ ἀκούσεσθε » διὰ τοῦτο περιέμενον καὶ οἱ Σαμαρεῖται τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσίου, πιστεύοντες, ὅτι αὐτὸς διδάξει αὐτοὺς πάντα τὰ πρὸς τὴν πίστιν καὶ λατρίαν τοῦ θεοῦ ἀρμόδια. Ἐπειδὴ δὲ περὶ θείων πραγμάτων ἐλάλει ὁ θεάνθρωπος, ἡ δὲ Σαμαρεῖτις οὐκ ἐγνώρισε ποῶς ἐστὶ, διὰ τοῦτο εἶπεν· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἡγουν ὁ Μεσίας, ὁ λεγόμενος Χριστός, αὐτὸς φανερώσει εἰς ἡμᾶς πάντα, ὅσα τῷ θεῷ πρέπουσι.

Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ εἰμι ὁ λαλῶν σοι.

Μεγάλου χαρίσματος ἤξιώθη ἡ Σαμαρεῖτις! πρὸς οὐδένα ἄλλον ἄνθρωπον ὁ Κύριος ἡμῶν τόσο φανερὰ περὶ ἑαυτοῦ ἐλάλησε· πρὸς οὐδένα ἄλλον εἶπεν, ἐγὼ εἰμι ὁ Μεσίας, ὁ λεγόμενος Χριστός· προετιμήθη δὲ τῶν ἄλλων ἡ Σαμαρεῖτις διὰ τὸν ζῆλον καὶ τὴν προθυμίαν, ἣν ἔβλεπεν ὁ Κύριος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς· μήπως δὲ προετιμήθη, καὶ καθότι αὐτὴ πρώτη ἀπόστολος ἐκήρυξε τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὸ ὄνομα.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μὲντοι εἶπε· Τί ζητεῖς; ἢ τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

Καὶ ἐπὶ τούτῳ, ἡγουν εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἐλάλει ὁ Ἰησοῦς, ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Διὰ τί δὲ ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει; ἐθαύμασαν οὐχὶ διότι ἐλάλει μετὰ γυναικὸς, ἀλλὰ μετὰ τοιαύτης γυναικὸς, ἡγουν Σαμαρεῖτιδος· διότι ἀποτρόπαιοι καὶ μισητοὶ ἦσαν οἱ Σαμαρεῖται τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς καὶ ἀνωτέρω ὁ εὐαγγελιστὴς ἐσημείωσε, λέγων « Οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις »· ἴσως δὲ ἐθαύμασαν, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς οὐκ εἶχε συνήθειαν λαλεῖν κατὰ μόνας μετὰ γυναικὸς· φαίνεται δὲ τὸ νόημα τοῦτο ἀρμοδιώτερον· ἐπειδὴ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν, ἐθαύμασαν, ὅτι μετὰ Σαμαρεῖτιδος ἢ μετὰ τῆς γυναικὸς ἐλάλει, ἀλλ' εἶπε « μετὰ γυναικὸς » χωρὶς ἄρθρου, ἵνα νοήσωμεν οὐχὶ τὴν Σαμαρεῖτιδα, ἀλλ' ἀπλῶς γυναῖκα. Οὐδεὶς δὲ τῶν μαθητῶν ἠρώτησε τὸν Κύριον, τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς με-

Ψαλ. 118,
86, 141.

Ἰωάν. 4,
25.

Δευτ. 18,
15.

Ἰωάν. 4,
27.

Ἰωάν. 4,9.

Ἰωάν. 4,
26.

τ' αὐτῆς, τὴν πρέπουσαν εὐλάβειαν καὶ τὸ χρεωστούμενον σέβας φυλάττοντες πρὸς τὸν διδάσκαλον αὐτῶν, ἅμα δὲ καὶ διδάσκοντες ἡμᾶς, ἵνα φεύγωμεν τὴν ματαίαν περιέργειαν.

αὐτ. 28.

Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἠγυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις· Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα· μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

29.

Βλέπε ζῆλον πίστεως καὶ προθυμίαν ψυχῆς! Αὐτὴ ἦλθεν εἰς τὸ φρέαρ, ἵνα ἀντλήσῃ ὕδωρ φθαρόν· ἐπειδὴ δὲ ἔπιεν ἐκεῖ τὸ ὕδωρ τὸ ζωοποιόν, ἀφῆκε παρευθὺς τὸ ἀγγεῖον αὐτῆς ἐκεῖ, καθὼς καὶ οἱ θεοὶ ἀπόστολοι τὰ δίκτυα, καὶ ἔτρεξεν εἰς τὴν πόλιν κηρύττουσα καὶ εὐαγγελιζομένη, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους μεταδίδουσα τῆς σωτηρίας τὸ χάρισμα· ἔλθετε, λέγει πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτῆς, καὶ ἴδετε ἄνθρωπον, ὅστις ἐφάνέρωσε μοι πάντα, ὅσα ἔπραξα. Ἡ ταπείνωσις ἐνίκησε τὴν φυσικὴν αἰσχύνην· οὐκ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἔλθετε ἵνα ἰδῆτε προφήτην ἢ καρδιογνώστην, ἀλλ' ἔλθετε, λέγει, ἴδετε ἄνθρωπον, ὅστις εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα, ἦγουν καὶ αὐτὰ τὰ ἀπόκρυφα ἔργα μου. Καὶ δὲ αὐτὴ ἐπίστευσεν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός, πρὸς τοὺς Σαμαρείτας ὅμως οὐκ ἐλάλησεν ἀποφασιστικῶς, Οὗτος ἐστιν ὁ Χριστός, ἀλλ' ὡς τάχα ἀποροῦσα εἶπε, μήπως οὗτος ἐστιν ὁ Χριστός; Τοῦτο δὲ οὕτως εἶπεν, ἵνα πολλῶ περισσότερον κινήσῃ τὴν περιέργειαν αὐτῶν, ὅπως, ἐλθόντες πρὸς

τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ἀκούσαντες τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, πιστεύσωσι, καθὼς καὶ αὐτὴ ἐπίστευσεν.

Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἦρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, λέγοντες· Ραβδί, φάγε. Ἰωάν. 4, 30, 31.

Ἐνεργητικὸς τῆς Σαμαρείτιδος ὁ λόγος· διότι ὡς ἤκουσαν οἱ Σαμαρεῖται τὰ ῥήματα αὐτῆς, ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἦρχοντο πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ, ἦγουν ἕως ἂν φθάσωσιν αὐτοὶ ἐκεῖ, ὅπου ὁ Χριστὸς ἐκάθητο, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, γινώσκοντες, ὅτι ἦν νήστης, παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα φάγῃ ἐκ τῶν τροφῶν, ἃς ἠγόρασαν. Διδάσκαλε, ἔλεγον, φάγε.

Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· ἐγὼ βρωσίν Ἰωάν. 4, 32. ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους· μήτις ἦνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; 33.

Ἀλληγορικῶς ἀπεκρίθη πρὸς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ὁ Κύριος. Ὁθεν μὴ νοήσαντες τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου αὐτοῦ, καὶ νομίσαντες, ὅτι περὶ τροφῆς λαλεῖ σωματικῆς, ἔλεγεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, μήπως προσέφερε τις αὐτῷ τροφήν, ἵνα φάγῃ;

Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐμὸν βρωσίν αὐτ. 4, 34. μὰ ἐστίν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

Ἐξηγεῖ λοιπὸν ὁ Κύριος τὴν ἀλληγο-

ρίαν, λέγων, ὅτι τροφή αὐτοῦ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμφαντος αὐτὸν θεοῦ καὶ πατρός, καὶ ἡ τελείωσις τοῦ ἔργου αὐτοῦ, ἡγουν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Τροφήν δὲ ὠνόμασε τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα, καθότι τρέφει τὴν ψυχὴν τοῦ φυλάσσοντος αὐτό, προσέτι δέ, ἵνα παραστήσῃ, ὅτι τόσην ἐπιθυμίαν ἔχει διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν, ὅσην οἱ πεινῶντες ὑπὲρ τῆς τροφῆς. Ἀκούων δέ, ὅτι πέμπεται ὁ Χριστὸς παρὰ τοῦ πατρός, καὶ ὅτι ποιεῖ τὸ θέλημα, καὶ τελειοῖ τὸ ἔργον αὐτοῦ, μὴ προσαρμόσης ταῦτα ἐπὶ τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ· διότι αὐτός, καθὼς θεὸς ἀληθινὸς ὁμοούσιος τῷ πατρί, οὐ πέμπεται παρ' αὐτοῦ, ἐν δὲ καὶ τὸ αὐτὸ θέλημα καὶ ἔργον ἔχει μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ πατρός· διότι πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἔχει καὶ ὁ υἱός, κατὰ τὸ « πάντα, ὅσα ἔχει ὁ πατήρ, ἐμά ἐστι ». Πρὸς ἀρμωσον δὲ τὰ εἰρημένα λόγια ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νόησον, ὅτι τὸ πέμπεται παρὰ τοῦ πατρός σημαίνει, ὅτι εὐδοκία τοῦ θεοῦ καὶ πατρός ἐσαρκώθη, καὶ γέγονεν ἄνθρωπος. Ὅθεν, καθὼς ἄνθρωπος, ποιεῖ διὰ παντός τοῦ θεοῦ τὸ θέλημα, καὶ τελειοῖ τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ ἔργον.

Ἰωάν. 16,
15.

αὐτ. 4,35.

Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηγόν ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

Ποίαν ἀκολουθίαν ἔχουσι τὰ λόγια ταῦτα μετὰ τῶν προειρημένων; Εἶπεν ἄνω-

τέρω, ὅτι τροφή αὐτοῦ ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ πέμφαντος αὐτὸν πατρός καὶ ἡ τελείωσις τοῦ ἔργου αὐτοῦ· θέλημα δὲ τοῦ θεοῦ καὶ τελείωσις τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς πλάνης ἐπιστροφή τῶν ἀνθρώπων. Περὶ ταύτης δὲ τῆς ἐπιστροφῆς λαλεῖ καὶ διὰ τῶν προκειμένων λόγων, ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ αἰσθητῶν πραγμάτων λαμβάνων τὰς ἀφορμάς· οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι μετὰ τέσσαρας μῆνας ἔρχεται ὁ θερισμὸς τοῦ σίτου; ἰδοὺ ἐγὼ λέγω ὑμῖν, ὑψώσατε τὰ ὄμματα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ γῆϊνου τούτου καὶ ὑλικοῦ θερισμοῦ ἐπὶ τὸν πνευματικὸν θερισμὸν, ἡγουν ἐπὶ τὴν ἐπιστροφήν τῶν ἀνθρώπων· ὑψώσατε τὰ ὄμματα τοῦ νοός, καὶ ἴδετε, ὅτι αἱ χῶραι εἰσι λευκαί, ἡγουν ἔτοιμοι πρὸς τὴν σὺναξιν τῶν ἐν αὐταῖς ἀνθρώπων εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς πίστεως. Λευκὰς δὲ εἶπε τὰς χώρας ἀντὶ τοῦ ἐτοίμου, καθότι καὶ ὁ σῖτος, ὅταν ὄριμος γένηται καὶ πρὸς θερισμὸν ἐπιτήδειος, τότε οἱ στάχυες αὐτοῦ φαίνονται ὡς λευκοί.

Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον· ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. Ἰωάν. 4,
38.

Βλέπε διαφορὰν μετὰ τοῦ σωματικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ θερισμοῦ! Ὅστις θερίζει σῖτον ὑλικὸν, συνάγει καρπὸν φθαρτὸν καὶ πρόσκαιρον· ὅστις θερίζει σῖτον πνευματικόν, ἡγουν ἐπιστρέφει ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς πλάνης αὐτῶν, συνάγει καρπὸν αἰώνιον, τουτέστιν εἰτάγει τὸν καρπὸν τοῦ θερισμοῦ αὐτοῦ, ὅτινές εἰσι οἱ πιστεύοντες

εἰς τὴν μακαρίαν καὶ ἀτελεύτητον ζώην· Πάλιν εἰς μὲν τὴν ὕλικὴν γεωργίαν οὐχ ὁ σπορευὸς χαίρει, ἀλλ' ὁ θεριστῆς, ἀπολαμβάνων τοῦ καρποῦ καὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ κόπου αὐτοῦ· εἰς δὲ τὴν πνευματικὴν γεωργίαν ἐπίσης χαίρει καὶ ὁ σπείρων, ἡγουν ὁ διδάσκων, καὶ ὁ θερίζων, τουτέστιν ὁ ἐπιστρέφων καὶ τοὺς ἀδελφοὺς κερδαίνων. Οἱ προφῆται ἔσπειραν τὰ πρῶτα τῆς θεογνωσίας σπέρματα· οἱ δὲ ἀπόστολοι, διὰ τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος γεωργήσαντες τὸν προφητικὸν σπόρον, ἐθέρισαν τοὺς στάχους τῆς πίστεως ἐκ τῶν πιστευσάντων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν· ἅμα δὲ καὶ ἐπίσης χαίρουσι τὴν χαρὰν τὴν ἀνεκλάλητον καὶ οἱ προφῆται οἱ σπείραντες, καὶ οἱ ἀπόστολοι οἱ θερίσαντες.

Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

Πῶς ἐστὶν ὁ λόγος ὁ ἀληθινός; αὐτὸς ὁ λόγος, ὅτι ἄλλος σπείρει, καὶ ἄλλος θερίζει· τοῦτο ἀληθεύει εἰς τὰ ἀνθρώπινα· διότι πολλάκις ἄλλος σπείρει εἰς τὸν ἀγρὸν τὸν σπόρον, καὶ ἄλλος τὸν καρπὸν θερίζει. Λέγει οὖν ὁ σωτῆρ, Ἐν τούτῳ, ἡγουν ἐν ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, περὶ ἧς ἐγὼ λαλῶ, ἀρμόζει οὗτος ὁ ἀληθινὸς λόγος· διότι οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ προφῆται ἔσπειραν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τῆς εὐσεβείας τὰ σπέρματα, διδάξαντες τὰ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐμῆς ἐνανθρωπίσεως· ὑμεῖς δὲ τὸν καρπὸν τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, τέλειον γενόμενον διὰ τῆς γεωργίας τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγμα-

τος, θερίζετε, εἰσάγοντες τοὺς πιστεύοντας εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.

Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὁ ^{Ἰωάν. 4,} οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ^{38.}

Εἰδὼς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι τὸ γένος τοῦ Ἰσραὴλ ἦν προητοιμασμένον εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος ὑπὲρ τὰ ἄλλα ἔθνη, ὅτε ἀπέστειλε τοὺς ἀποστόλους αὐτοῦ ἐπὶ τὸ κήρυγμα, παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἵνα προτιμήσωσι τοὺς Ἰουδαίους « πορεύεσθε δὲ μᾶλ- ^{Ματ. 10,} » λον, εἶπε, πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλό- ^{6.} « τα οἴκου Ἰσραὴλ ». Εἰς ταύτην δὲ τὴν προετοιμασίαν, ἄλλοι, καὶ οὐχὶ οἱ ἀπόστολοι, προλαβόντες ἐκοπίασαν, ἡγουν ὁ Μωϋσῆς, ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ, ὁ Ἡσαΐας, ὁ Ἰερεμίας, ὁ Δανιήλ, πάντες οἱ προφῆται καὶ οἱ ἐν νόμῳ δίκαιοι, « ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, ^{Ἐβρ. 11,} » κακουχούμενοι, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι ^{37, 38.} » καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις τῆς γῆς ». Ἐκοπίασαν δέ; ἵνα σπείρωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τὴν γνῶσιν τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλεύσεως τοῦ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὁ σπόρος δέ, ὃν οὗτοι ἔσπειραν, ἦσαν τὰ προφητικὰ αὐτῶν βιβλία, καὶ ἡ προδιάθεσις, ἣν ἐποίησαν εἰς τὰς τῶν Ἰουδαίων καρδίας, εἰς ὑποδοχὴν τῆς εἰς Χριστόν πίσεως. Βλέπε δὲ πῶς οἱ ἀπόστολοι εἰσέβησαν εἰς τὸν κόπον αὐτῶν, καὶ ἐθέρισαν τοὺς στάχους τῶν σωζομένων. Πρὸς τὸ εὐαγγέλιον ἠμελίωσεν ὁ ^{Πράξ. 7.} πρωτομάρτυς Στέφανος τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ δημηγορίαν, ἣν ἐξεφώνησεν ἐνώπιον τοῦ

συνεδρίου; εἰς τοὺς κόπους τῶν πατριαρχῶν καὶ προφητῶν. Πόθεν ἤρξατο ὁ Πέτρος τὴν περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως διδασκαλίαν, δι' ἧς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐπέστρεψεν ὡσεὶ πέντε χιλιάδας; ἀπὸ τοῦ κηρύγματος τῶν προφητῶν. Πόθεν ὁ Παῦλος ἐπειθεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι « τὸν Χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν », καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ προσδοκώμενος Μεσίας καὶ θεός; ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν. Πόθεν οἱ εὐαγγελισταὶ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι εὐηγγελίζοντο τὸν Χριστὸν εἰς τοὺς Ἰουδαίους; ποῦ ἐστήριζον τὸ εὐαγγελικὸν αὐτῶν κήρυγμα; ἐπάνω εἰς τὰ θεμέλια τῶν σπερμάτων τῶν προφητῶν. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστήριξε τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὰ προφητικὰ κηρύγματα· διὸ καὶ ἔλεγεν· « εἰ » γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν « ἐμοί ».

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικός, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα, ὅσα ἐποίησα.

Διηγηθεὶς ὁ θεῖος εὐαγγελιστής, ὅσα ὁ θεάνθρωπος ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπαναλαμβάνει τὴν σειρὰν τοῦ λόγου αὐτοῦ λέγων, Πολλοὶ ἐκ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἦγον ἐκ τῆς Σαμαρείας, ἀκούσαντες τὴν συμπολίτιν αὐτῶν Σαμαρεῖτιδα μαρτυρούσαν, ὅτι εὗρεν ἄνθρωπον, ὅστις εἶπεν αὐτῇ πάντα, ὅσα ἐπραξεν, ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρειται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

Οἱ οὖν Σαμαρεῖται, ἐξελθόντες ἐκ τῆς Σαμαρείας, ἔδραμον εἰς τὴν πόλιν Σιχάρ, καὶ προσελθόντες πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μείνῃ παρ' αὐτοῖς· ὁ δὲ φιλόανθρωπος Ἰησοῦς ἔμεινεν ἐκεῖ μετ' αὐτῶν δύο ἡμέρας. Ἐνταῦθα δὲ σημείωσον τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον τῶν Σαμαρειτῶν καὶ τὴν ἄκραν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ· ἐκεῖνοι παρακαλοῦσι προθύμως, οὗτος δὲ συγκατανεύει φιλανθρώπως εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς αἰτήσεως αὐτῶν.

Καὶ πολλῶ πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον· ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἶδαμεν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Χριστός.

Ἐκ τούτου τοῦ λόγου « αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν », φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν ταῖς δύο ἡμέραις, ἐν αἷς ἔμεινεν ἐκεῖ, ἐδίδασκε πάντας, ὅσοι ἦλθον πρὸς αὐτόν· ὁ δὲ λόγος τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐκαρποφόρησε πλείονα καρπὸν τῆς μαρτυρίας, ἢ ἡ Σαμαρεῖτις ἐμαρτύρησε· διότι πολλῶ περισσότεροι ἐπίστευσαν, ἀκούσαντες τὴν διδαχὴν αὐτοῦ, τῶν πιστευσάντων διὰ τῆς μαρτυρίας τῆς γυναικός· ὥστε καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτήν· ἡμεῖς πιστεύομεν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ οὐχ ὡς πρότερον διὰ τὰ

λόγιά σου καὶ τὴν μαρτυρίαν σου, ἀλλὰ
 διότι ἠκούσαμεν τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ·
 καὶ γινώσκομεν δέ, ὅτι αὐτός ἐστιν ἀλη-
 θῶς ὁ προσδοκώμενος Χριστός, ὁ σωτὴρ
 τοῦ κόσμου. Πόθεν δὲ τοῦτο οἱ Σαμαρεῖται
 ἐγίνωσκον; ἐκ τῶν βιβλίων βέβαια τοῦ
 Μαυσέως, ἅπερ ἀνεγίνωσκον καὶ εὐλα-
 βοῦντο· ἔβλεπον ἐν αὐτοῖς τὸ « Ἄνατελεῖ
 » ἄστρον ἐξ Ἰακώβ », καὶ τὸ « Προφήτην

» ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμέ, ἀναστήσει
 » σοι κύριος ὁ θεός σου· αὐτοῦ ἀκούσεσθε », καὶ τὸ « Καὶ αὐτός προσδοκία ἐθνῶν »· ἐκ
 τούτων καὶ ἡ Σαμαρεῖτις ἔλεγεν « Οἶδα, ^{Γεν. 49;}
 » ὅτι Μεσίας ἔρχεται, ὁ λεγόμενος Χρι- ^{10.}
 » στός ». Ἡ δὲ οὐράνιος διδαχὴ τοῦ Ἰησοῦ ^{Ἰωάν. 4,}
 Χριστοῦ, εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰσελθοῦ- ^{25.}
 σα, ἔπεισεν αὐτούς, ὅτι αὐτός ἐστιν ἐκεῖνος,
 περὶ οὗ ταῦτα προεφητεύθησαν.

Ἀριθ. 24,
 17.

Δευτ. 18,
 15.

